

SKOLENÆRVAER

VEILEDER FOR
FOREBYGGING, TIDLIG INNSATS
OG TVERRFAGLIG SAMARBEID
FOR SKOLENÆRVAER

Drammen februar 2021

INNHold

Formål	2
Verdigrunnlag	2
Hva er bekymringsfullt skolefravær	4
Forekomst	5
Fraværets funksjon og årsak	7
Fravær skaper fravær- den onde sirkelen	8
Arbeid med nærvær tilpasset modell for tverrfaglig samhandling i Drammen	9
Barns råd til fagpersoner som arbeider tverrfaglig (fra Forandringsfabrikken)	10
forebygging av skolefravær	10
Universelle tiltak for å fremme nærvær	12
Rutiner for oppfølging og registrering av oppmøte og fravær	12
Oppfølging av elever med skolefravær	13
Tidlig innsats ved bekymring for skolefravær	14
Tverrfaglige samarbeidsmøter	14
Retningslinjer for arbeid i tverrfaglig møte på hver skole	14
Barns råd til tverrfaglige møter (Forandringsfabrikken)	15
Forslag til tiltak for å få eleven tilbake til skolen	16
Forslag til tiltak på skolen	16
Forslag til tiltak for å fremme samarbeid hjem – skole	17
Forslag til tiltak i hjemmet	18
Litteraturliste	19
Vedlegg 1 Samtale med eleven	21
Vedlegg 2 Samtale med foresatte	23
Vedlegg 3 Modell for kartlegging og tiltak	24
Vedlegg 4 samarbeidsavtale mellom foresatte og skole	25
Vedlegg 5 disposisjon samarbeidsmøte	26
Vedlegg 6 barnekonvensjonen	27

FORMÅL

Formålet med denne veilederen er å bidra til arbeid som fremmer elevenes trivsel og nærvær i skolen. Gode læringsmiljø som fremmer opplevelse av tilhørighet, medvirkning og mestring er grunnleggende for å fremme elevenes deltakelse og trivsel. Kontinuerlig arbeid for godt læringsmiljø er derfor en grunnstein i arbeidet for nærvær.

Forskning viser at tidlig og tverrfaglig innsats øker muligheten for rask tilbakeføring, der elever har fravær fra skolen. Med denne veilederen ønsker vi å skape en praksis der det tverrfaglige arbeidet kan komme i forkant av at elevens fravær blir en vanske.

Denne veilederen bygger på tidligere veiledere og erfaringer fra kommunene Nedre Eiker, Svelvik og Drammen, som nå inngår i nye Drammen kommune.

Veilederen har som målsetting å være et praktisk dokument som gir konkret informasjon om arbeid for å fremme nærvær og hvordan jobbe der fravær er bekymringsfullt.

Denne veilederen er ikke tilstrekkelig der:

- Eleven har et langvarig fravær fra skole der tiltak etter denne veilederen ikke har vært tilstrekkelig. I slike tilfeller vises det til rutiner for henvisning til enkeltinstanser etter ordinære henvisningsprosedyrer (PP-tjenesten, Barneverntjenesten, Familieteam, BUPA).
- Der det er bekymring for omsorgssvikt, alvorlige psykiske lidelser eller ved omfattende konflikter mellom foresatte. I slike situasjoner følges retningslinjer og rutiner for melding til Barnevern og/eller henvisning til Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUPA) og Familievernkontoret.

VERDIGRUNNLAG

Når elever av ulike grunner ikke møter på skolen, er situasjonen ofte vanskelig både for eleven og familien. Samtidig kan det oppleves vanskelig for lærere og andre fagpersoner å hjelpe eleven tilbake i opplæring. Ved å tidlig fange opp tegn på at eleven strever med å komme på skolen kan vi lettere hjelpe.

Vi velger i vårt arbeid å legge til grunn en systemisk forståelse, der vi ikke ser elever med problemer, men elever i problemer. Det åpner for at det er mange faktorer som kan opprettholde fraværet, men også at det er mange faktorer som kan bidra til at eleven får hjelp til å komme tilbake.

Vi ønsker å bidra til en styrkebasert praksis. Det betyr å ta utgangspunkt i elevens sterke sider og situasjoner der eleven opplever mestring. I praksis snakker vi mer om ønsket situasjon framfor det som ikke fungerer. Tanken er at vi får mer av det vi har størst fokus på.

I arbeidet er elevens og foresattes stemme sentral. I alt arbeid tjenestene utfører er barn, ungdom og foreldre aktive deltakere og skal bli hørt med utgangspunkt i egne ønsker og behov. Forståelse av situasjonen og tiltak for forbedring skal utarbeides sammen med dem. Det forutsetter at vi klarer å legge til rette for godt og trygt samarbeid med eleven og foresatte. Møter skal preges av anerkjennelse og respekt for den enkeltes opplevelse og mening skapes gjennom dialog.

Barnets grunnleggende rettigheter

Med hjemmel i Barnekonvensjonens artikkel 3 skal barnets beste være førende for kommunens arbeid med å fremme nærvær. En vurdering av hva som er barnets beste må starte med utgangspunkt i barnets rett til å gi uttrykk for sin egen mening slik det er hjemlet i artikkel 12 i Barnekonvensjonen.

Forutsetninger for at barnet skal kunne uttrykke sin mening er:

- Barn har rett til å få informasjon
- Barn har rett til privatliv
- Barn har rett til å snakke fritt

HVA ER BEKYMRINGSFULLT SKOLEFRAVÆR

Opplæringsloven gir alle barn i Norge rett og plikt til grunnskoleopplæring. Retten og plikten gjelder fra det kalenderåret de fyller 6 år og til de har fullført det tiende skoleåret. Rett til grunnskoleopplæring betyr at alle barn og unge har krav på å få opplæring, mens plikt refererer til at elevene må delta i grunnskoleopplæring.

De aller fleste barn går på skolen frivillig og uten problemer. Imidlertid finnes det barn som strever med å komme på skolen og som av ulike grunner får et stort skolefravær (Ingul 2005).

Skolefravær kan defineres på forskjellige måter avhengig av hvilken forståelsesramme for begrepet som legges til grunn. Som oftest blir skolevegring assosiert med følelsesmessige vansker som angst og depresjon. Skolevegringen kan betraktes som et symptom. Årsakene er gjerne sammensatte der flere faktorer påvirker hverandre gjensidig.

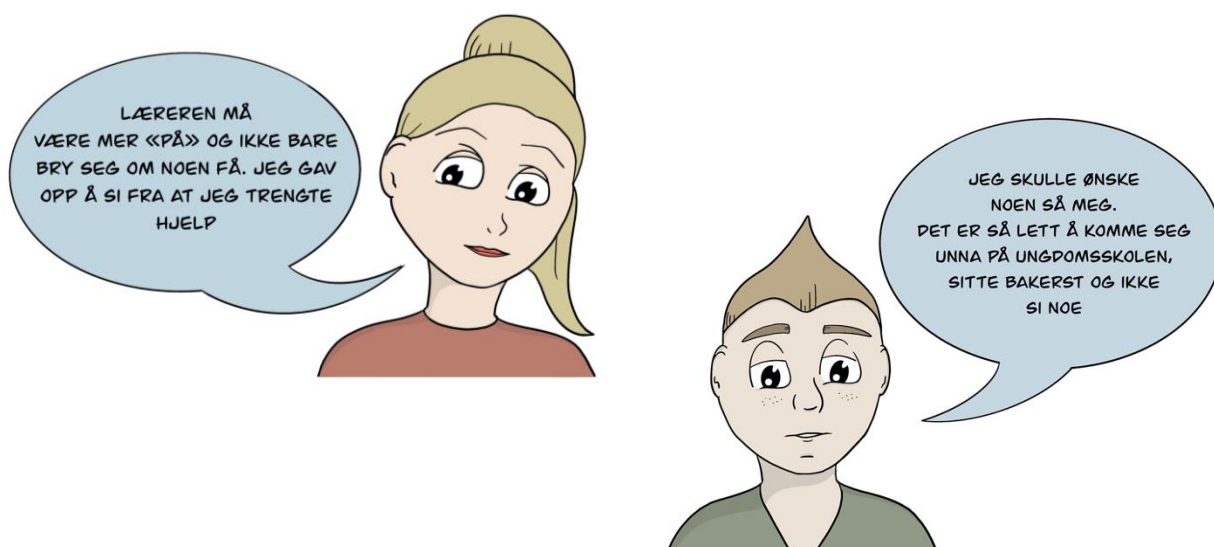
Kearney og Silverman (1996) definerer skolevegring som:

«Vegring initiert av barnet mot å gå på skolen, bli der hele skoledagen, eller en kombinasjon av begge».

Skolevegring kan lett ses som en egen tilstand, noe som bidrar til at størst fokus rettes mot eleven og at de underliggende årsakene til fraværet dermed overses. Av den grunn har vi valgt å benytte betegnelsen bekymringsfullt skolefravær som begrep i denne veilederen.

Bekymringsfullt skolefravær kan forklares som:

«Fravær fra undervisningen og det sosiale fellesskapet i skolen, gyldig eller ugyldig, av et omfang/en hyppighet som medfører bekymring knyttet til elevens faglige utvikling, samt elevens sosiale tilhørighet og utvikling». Ingul (2011)

FOREKOMST

Vansker med å komme på skolen starter ofte i det små, med fravær fra timer, deler av dagen eller enkelte dager. Bekymringsfullt skolefravær kan oppstå gjennom hele den opplæringspliktige alder, med økt risiko i forbindelse med skolestart, ferier, skolebytte, sykefravær og overgang til ungdomstrinnet (Ingul, 2005). Antall elever med høyt fravær øker utover i skoleløpet. Forekomsten av fravær er nesten dobbelt så høy på ungdomsskolen som på barneskolen.

Kearney (2001) beskriver skolefravær på et kontinuum som inkluderer alt fra at eleven gruer seg og forsøker å unngå skole, til at eleven er hjemme fra skolen over lengre tid.

Oppmøte på skolen er stressende, og eleven har påskudd for ikke å delta	Gjentatte episoder med vegringsatferd om morgenen, der eleven forsøker å unngå skolen	Gjentatte episoder der eleven kommer for sent til skolen	Periodevis fravær eller fravær i enkelte timer	Gjentagende fraværsdager eller fravær i timer kombinert med oppmøte på skolen	Fullstendig fravær i en bestemt periode av skoleåret	Totalt fravær fra skolen over en lengre periode
---	---	--	--	---	--	---

Kearney 2001

Når det skal anslås forekomst av bekymringsfullt skolefravær foreligger det store variasjoner i tallmateriale. Tallene er i tillegg vanskelig å sammenlikne da begrepet defineres og forstås på forskjellige måter.

De siste årene har det vært gjennomført flere undersøkelser av fravær hos norske skoleelever. Trude Havik (2015) fant i sitt doktorgradsarbeid at 3,6 prosent av elevene i sjette til tiende klasse har vært borte fra skolen av skolerelaterte grunner. Hun påpeker at om lag én elev i hver klasse har, eller er i risiko for å utvikle skolevegring (Havik, 2018).

Utdanning (2018) har foretatt en undersøkelse for å kartlegge fravær i barne- og ungdomsskolen. Tallene indikerer at omfanget av fravær er høyt for mange barn i grunnskolen i Norge. Det anslås at om lag 3,7 prosent, eller 22.000 elever i barne- og ungdomsskolen var borte fra skolen i minst en måned i løpet av skoleåret 2016/2017 (Holterman & Skjong, 2018).

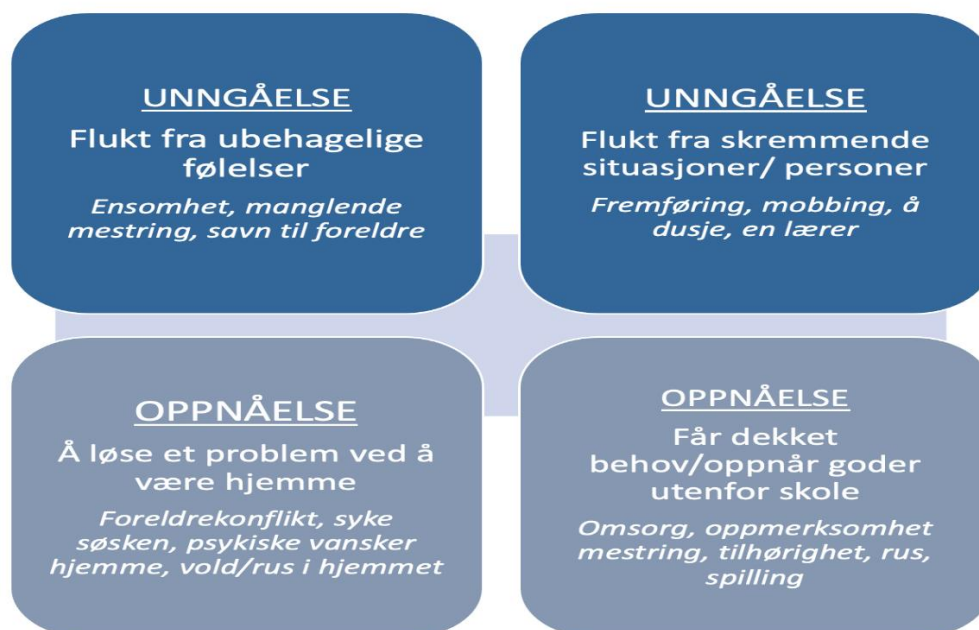
Utdanningsdirektoratet (2018) har foretatt en analyse av fravær på 10.trinn. Funnene viser at målt i median har en elev på 10.trinn seks dager og fem timer fravær. Fraværet har vært stabilt de siste fire årene, og tallene er like for gutter og jenter. Nesten 9000, eller 15 prosent av 10. klassingene, har mer enn 15 dager fravær i løpet av et skoleår. Dette innebærer at dagsfraværet på 10.trinn er høyere enn på VG1.

FRAVÆRETS FUNKSJON OG ÅRSAK

Det er naturlig og forståelig at elever enkelte ganger ikke ønsker å gå på skolen. Mange har gyldige grunner for ikke å gå, og det kan være mange og sammensatte årsaker til det. Kearney (2001) er opptatt av hvilke funksjoner fraværet har for eleven. Han fokuserer på årsakene til at eleven har vansker med å komme på skolen, og hva som opprettholder fraværet. Han skiller mellom atferd for å unngå visse følelser eller situasjoner og atferd for å oppnå oppmerksomhet eller goder. Unngåelse - og vegringsatferd kan ha flere funksjoner hos den enkelte elev. Det er derfor viktig at skolen eller eventuelt andre hjelpeinstanser kartlegger mulige årsaker til elevens høye fravær for å kunne iverksette riktige og nødvendige tiltak.

Fraværets funksjon kan illustreres gjennom følgende modell (Løvereide, 2011):

SRAS-R kan brukes som del av kartlegging for å forstå fraværets funksjon (se vedlegg 5, 6, 7 og 8)

FRAVÆR SKAPER FRAVÆR- DEN ONDE SIRKELEN

En av de viktigste opprettholdende faktorene ved bekymringsfullt fravær er det å være borte fra skolen. Fravær over tid kan føre til at eleven blir sosialt isolert og mister tilhørighet til jevnaldrende. Eleven blir gjerne hengende etter med skolearbeidet og utvikler negative tanker om det å være på skolen. Over tid utvikler eleven økt angst og opplevelse av å komme til kort. Disse konsekvensene av fravær gjør det vanskeligere for eleven å komme tilbake til skolen.

Dette kan også gjelde etter fravær som ferie, eller at eleven har vært syk. Vær oppmerksom på dette og ta gjerne kontakt med eleven(e) i forkant av oppstart for å støtte dem i det å komme tilbake til skolen igjen.

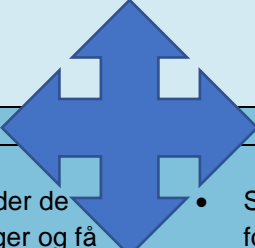
Den onde sirkelen ved fravær

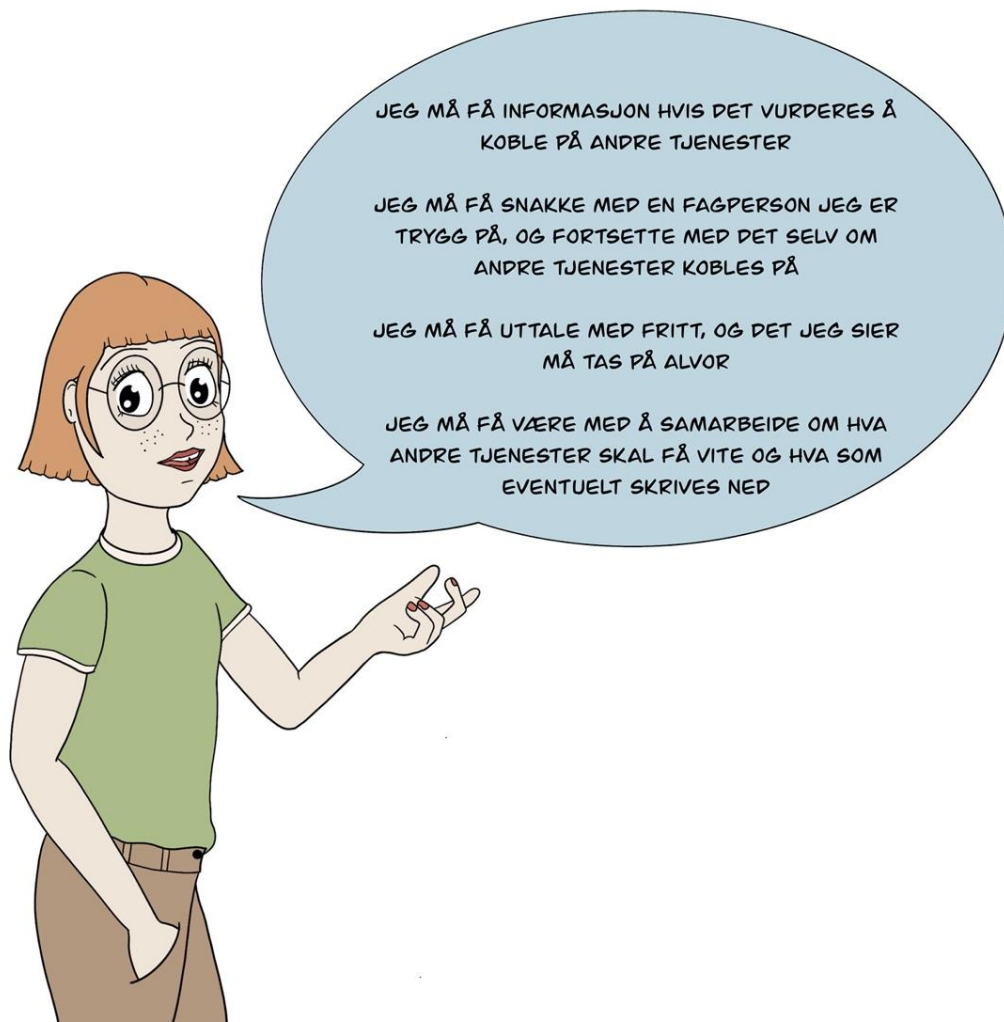
Modell fra Skolevegring en praktisk og faglig veileder, Oslo Kommune, 2009, oversatt fra Thambirajah et al. (2008)

ARBEID MED NÆRVÆR TILPASSET MODELL FOR TVERRFAGLIG SAMHANDLING I DRAMMEN

<p>Forebygge og fange opp</p> <p>Universelt tilrettelagt opplæring</p> <p>Skolen fremmer nærvær gjennom universell tilrettelegging av opplæring og læringsmiljø for alle elevene på skolen</p> <p>Skolen har en nærværskordinator eller nærværsteam</p> <p>Skolen har årshjul og rutiner for å forebygge, fange opp og følge opp fravær i tett samarbeid med elever for foresatte</p> <p>Tverrfaglig møte på hver skole</p> <p>Skolen har samarbeid med hjelpetjenestene i det forebyggende arbeidet i fast oppsatt tverrfaglig møte en gang i måneden</p>	
	<p>Følge opp – tidlig innsats</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skolen har tverrfaglige møter der de anonymt kan ta opp bekymringer og få veiledning til videre arbeid • Skolen har tverrfaglige møter der de kan invitere elev og foreldre inn for hjelp til kartlegging og å lage en plan for elevens nærvær <p><i>I forbindelse med skolefravær anbefales det å bruke vedlegg 3 og 9.</i></p>
	<p>Følge opp - over tid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skolen samarbeider med elev og foresatte om plan og tiltak • Mulighet for å få veiledning på arbeidet i det tverrfaglige møtet • Vurdere behov for å henvise eleven /melde bekymring til hjelpetjenester etter vanlige retningslinjer for de ulike tjenesten • Skolen har sammen med hjelpetjenestene gode rutiner og samarbeid med hjelpetjenestene for henvisninger og meldinger for enkeltelever • Vurdere behov for faste tverrfaglige møter som f.eks ansvarsgruppe

BARNES RÅD TIL FAGPERSONER SOM ARBEIDER TVERRFAGLIG (FRA FORANDRINGSFABRIKKEN)

FOREBYGGING AV SKOLEFRAVÆR

Forebygging handler om å gjøre noe bevisst og systematisk for å komme en uheldig utvikling i forkjøpet. Universelle tiltak kan rettes mot alle elevene innenfor en skole, et trinn/klasse eller mot utsatte elevgrupper. De forebyggende tiltakene vil inngå som en del av skolens universelle tilrettelegging for alle elever.

Trude Havik (2015) har i sitt doktorgradsarbeid blant annet undersøkt hvordan forhold i skolen påvirker det hun kaller skolevegringsatferd. Hun finner at forholdet til medelever er avgjørende for elevenes nærvær.

På barnetrinnet er det å oppleve å bli mobbet en svært stor risikofaktor for fravær relatert til skolevegring, mens det er en moderat sammenheng på ungdomstrinnet. Lærerens klasseledelse, i form av kontroll og relasjoner overfor den enkelte elev, synes å ha direkte betydning for både vegringsrelatert og skulk-relatert fravær blant elever på ungdomstrinnet. Videre viser funnene at læreren kan forebygge skolevegring gjennom å arbeide med for å skape et trygt og godt klassemiljø og regulere relasjonene mellom elevene (Havik 2015).

Funnene indikerer at skolefaktorer kan utgjøre vesentlige risikofaktorer for fravær uavhengig av om eleven er emosjonelt sensitiv og uavhengig av kvaliteten på oppfølgingen fra hjemmet. Hun understreker at det er viktig å ta tak med en gang en elev viser tegn til skolevegring. Studien viser at det er viktig umiddelbart å kartlegge mulige grunner i skolen når et barn viser tegn til skolevegring (Havik 2015).

Ved bekymring for elevers fravær er det viktig at det gjøres en vurdering av skoletilbudet eleven har. Dette innebærer en kartlegging av elevens psykososiale miljø og faglige fungering. Skolen bør få en oversikt over elevens relasjoner til de voksne på skolen og i klassen, i tillegg til elevens behov for tilrettelegging.

Skolens arbeid for et trygt og inkluderende skole- og klassemiljø, er viktig for å forebygge fravær. Derfor er det vesentlig at en ikke venter med å kartlegge mulige grunner i skolen når et barn viser tegn til skolevegring, enten dette er en medvirkende grunn eller direkte grunn til fraværet (Havik 2015). En bør særlig legge vekt på å se nærmere på klasseledelse, relasjon lærer-elev, relasjon til medelever og grad av trygghet og aksept i klassen.

Elever som har det vanskelig på skolen sier ofte ikke ifra om det. Ansatte på skolen og andre voksne i nærmiljøet må derfor undersøke om elevens skolefravær kan ha sammenheng med det psykososiale miljøet på trinnet/skolen.

Arbeid for et trygt og godt læringsmiljø, der hver og en opplever tilhørighet, trivsel og mestring er derfor grunnleggende for å fremme nærvær i skolen. Forskningsbaserte tiltak for godt læringsmiljø finnes blant annet på Udir sine nettsider.

UNIVERSELLE TILTAK FOR Å FREMME NÆRVÆR

- Skolen må ha nærvær høyt oppe på agendaen. Rutiner for å fremme nærvær, samt fange opp og følge opp fravær må innarbeides i skolens årshjul for hvert trinn.
- Temaet skolenærvær bør tas på høstens foreldremøter på alle trinn. Møter bør sette fokus på betydningen av tilstedeværelse, konsekvenser av fravær og hva foreldre og skole konkret skal gjøre dersom barnet sliter med å gå på skolen.
- Skolenærvær bør være et tema på alle utviklingssamtaler med elever og foresatte.
- Skole må etablere relasjoner med hvert hjem slik at foreldrene er trygge på at skolen er et godt sted å være og lære. Foresattes og elevens stemme er sentral i samarbeidet, som kjennetegnes av alle er kjent med planer og mål. Hovedvekten bør være på å forstå barnet samlet sett og på hva de kan gjøre sammen, og ikke hvem sin skyld det er at eleven strever.
- Det bør gjennomføres jevnlig kartlegginger av skolens læringsmiljø på hvert trinn og klasse.
- Skolen bør ha et nærværsteam som følger opp årshjulet og rutiner for registrering av oppmøte og fravær, samt oppfølging ved bekymring rundt trinn og enkeltelever.
- Det bør på skolen være etablert et tverrfaglig møte der nærvær og bekymring for fravær tas opp jevnlig og brukes i direkte arbeid ved henvendelse fra elev, foresatte og lærere.
- Hjem og skole tilrettelegger for og gir nok støtte til at hver elev kan gå på skolen ut fra elevens forutsetninger.
- Eleven må få medvirke i alle tilpasninger og ved utforming av tiltak

RUTINER FOR OPPFØLGING OG REGISTRERING AV OPPMØTE OG FRAVÆR

Gode rutiner for registrering og oppfølging av oppmøte og fravær er viktig både når det gjelder å fange opp elever med begynnende skolefravær og for å synliggjøre for elever og foresatte at skolen prioriterer oppmøte. Mange elever som utvikler alvorlig skolefravær har over tid hatt sporadisk fravær i form av enkelttimer eller dager. Fravær som varer over tid fører ofte til at atferden blir mer fastlåst og tilleggsproblematikk kan oppstå. Det er derfor viktig at skolen gjennom sine systemer for registrering av fravær tidlig fanger opp elever som står i fare for å utvikle alvorlig skolefravær.

Et viktig prinsipp vil være tett samarbeid mellom skole og hjem samt hurtig igangsetting av tiltak.

Det er vesentlig at den enkelte skole har rutiner for nærvarsarbeidet, fortrinnsvis bør rutinene være felles for alle skolene i kommunen.

Fravær må regnes som bekymringsfullt når eleven:

- Opplever sterkt ubehag relatert til skole eller melder om at det er vanskelig å møte opp
- Har ugyldig fravær mer enn 1 gang
- Har hyppig fravær grunnet diffuse plager, f.eks. mer enn 3 enkeltdager i løpet av 1 måned
- Har gyldig fravær som overstiger 10 dager i løpet av semesteret
- Kommer for seint mer enn 3 ganger i løpet av 1 måned
- Forlater undervisningen gjentatte ganger uten å komme tilbake i timen

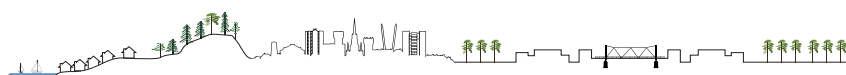
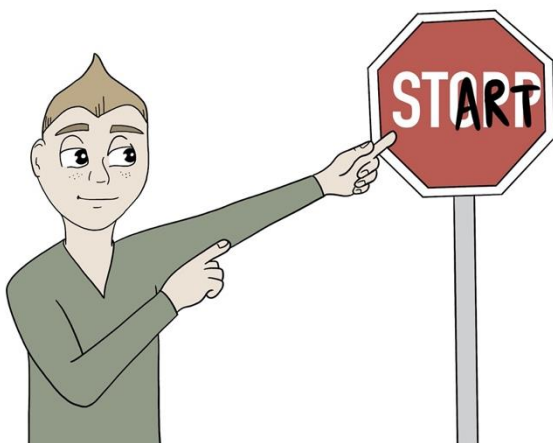
Eller når en foresatt:

- Melder om stadig strev for å få eleven på skolen

Snakk med noen om fravær- Sjekk og ta kontakt

Så tidlig som mulig, helst før fravær har begynt. For eksempel om det er vanskelig for eleven å gå til og/eller være på skolen.

Ha en rutine og klima for skole-hjem samarbeid som gjør det lett å ta kontakt begge veier. Elever kan gjerne også si fra selv.

TIDLIG INNSATS VED BEKYMRING FOR SKOLEFRAVÆR

- Tidlig dialog mellom foresatte og skole når en elev strever med å komme eller er borte fra skolen.
- Skolen må ha rutiner for å snakke med elev og foreldre ved bekymring.
- Det bør i samarbeid med elev og foresatte raskt utarbeides en plan.
- Det er viktig at skolen raskt har en samtale med eleven for å finne ut hva som er fraværets årsak og funksjon.
- Kartlegging er nødvendig for å finne ut hvorfor eleven synes skolen er et vanskelig sted å være. Kartleggingen bør ta utgangspunkt i en systemisk forståelse rundt fravær ved hjelp av sammenhengssirkelen.
- Tydelig forventning fra skole og foresatte om at målet er at barnet eller ungdommen skal gå på skolen.
- Viktig at hjem og skole tilrettelegger for, og gir nok støtte til at eleven kan gå på skolen ut fra elevens forutsetninger.

TVERRFAGLIGE SAMARBEIDSMØTER

For hjelp til elever, foreldre og skole i arbeidet for nærvær anbefales det å etablere samarbeid mellom skole og hjelpeinstansene i faste møter på skolen. Før denne ordningen er etablert i ny kommune, anbefales det skolen, i samarbeid med tjenester de har tett samarbeid med, å tilrettelegge for faste månedlige møter på skolen der tjenestene møtes. Dette både for å ivareta forebyggende arbeid, anonyme drøftinger og i arbeid med enkeltelever og deres foresatte direkte.

RETNINGSLINJER FOR ARBEID I TVERRFAGLIG MØTE PÅ HVER SKOLE

Følgende instanser bør være en del av dette møtet:

- Skole ved kontaktlærer og representant for skolens ledelse
- Skolehelsetjenesten ved helsesykepleier på elevens skole, PP-tjenesten ved skolekontakt, Barneverntjenesten og Familieteamene
- Elev og foresatte ut fra behov og vurdering

Skolens ledelse har ansvar for å initiere og koordinere det tverrfaglige møtet. Det foreslås at det etableres en modell for tverrfaglig samarbeid der skole og hjelpetjenestene samarbeider i faste månedlige møter ved skolen. Skolen skriver møtereferat etter møtet og sender til foreldrene og øvrige instanser.

BARNES RÅD TIL TVERRFAGLIGE MØTER (FORANDRINGSFABRIKKEN)

Før møtet	Under møtet	Etter møtet
<ul style="list-style-type: none">• Barn får informasjon om samarbeidsmøtet og hvorfor det holdes• Barn får velge hvilken trygghetsperson som skal være med inn i møtet• Det samarbeides med barnet om hvordan møtet kan gjøres trygt.• Det avtales med barnet om hvilke voksne som kan være med inn i møtet• Det avtales med barnet om hva som er temaet for møtet og hva som kan sies• Det samarbeides om hva man gjør hvis uplanlagte tema kommer opp i møtet• Det avtales med barnet hva som skal gjøres hvis møtet blir utrygt og barnet får det vanskelig.	<ul style="list-style-type: none">• Alle i møtet sier navnet sitt, hvilken tjeneste de er i fra og noe de er glad i• Trygghetspersonen/ annen møteleder forklarer temaene det skal snakkes om• Det samarbeides med barnet om hva som skal bestemmes i møtet• Hvis noe som ikke er avtalt dukker opp som tema, må en vurdere å avslutte møtet for at barnet på en tryggere måte kan få uttale seg om dette.	<ul style="list-style-type: none">• Barn får lese referatet, gjerne i samarbeid med trygghetspersonen• Barn får gi tilbakemelding på hvordan de opplevde trygghet og nytte av møtet• Barn må få informasjon om hva som skal skje videre og få informasjon om det.• Barn blir samarbeidet tett med om det som skal skje videre

FORSLAG TIL TILTAK FOR Å FÅ ELEVEN TILBAKE TIL SKOLEN

Tidlig innsats og høy intensitet på tiltak vil være viktige prinsipper for å redusere fraværet. Dette innebærer at eleven for en periode får en individuell tilrettelegging av skoledagen slik at eleven skal mestre å møte på skolen. Målsettingen vil være en normalisering av hverdagen, der den viktigste tilretteleggingen vil være at eleven hjelpes til å motta opplæring på skolen.

Tiltak som opplæring i hjemmet anbefales i liten grad, da dette vil kunne være med på å opprettholde elevens skolefravær. Opplæring i hjemmet bør kun brukes i særlige tilfeller og for en kortere periode der det samtidig arbeides for tilstedeværelse på skolen. Målsettingen med en slik opplæring skal da være at skolen etablerer en relasjon til eleven som kan styrke en gradvis tilbakeføring til skole (Stavanger Universitetssykehus, Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling, 2007).

Ulike former for fritak fra opplæringen anbefales ikke i henhold til studier. Dette kan bidra til at tiltak opphører, at fraværet legitimeres og dermed føre til at skolefraværet blir vedvarende.

Bytte av skole anbefales sjelden, da dette kan medføre at eleven opplever seg avvist av nærskole, samt at overgangen i seg selv kan medføre en belastning for eleven. I noen tilfeller vil alternative opplæringsarenaer/skoler være aktuelt.

FORSLAG TIL TILTAK PÅ SKOLEN

- Igangsett tiltak som virker minst mulig stigmatiserende og som bevarer elevens integritet. For de aller fleste elever vil bekymringen for å skille seg ut i jevnaldergruppa være svært styrende for hvilke tiltak de ønsker rundt seg.
- Utarbeid tiltak sammen med eleven.
- Etabler og viderefør positive relasjoner til voksenpersoner på skolen for å skape trygghet for eleven.
- Skap forutsigbarhet og struktur for at eleven skal kunne oppleve trygghet.
- Bli møtt av fast person, eventuelt på fast tidspunkt og sted
- Daglige/jevnlige samtaler med eleven med fokus på mestring og emosjonell støtte.
- Fokuser på fag som mestres og sørg for en faglig tilpasset opplæring.
- Forbered og informer eleven om endringer i dagsrutiner. Ekstra forberedelser på hva som skal skje ved «annerledes dager» som turdager, høytidsmarkeringer m.m. Vær oppmerksom på at enkelte elever vil kunne ha behov for informasjon på et relativt detaljert nivå, for eksempel hvem eleven skal gjøre gruppearbeid sammen med, sitte ved siden av på bussen m.m.
- Gjør avtaler om at dersom eleven opplever engstelse/ubehag kan han/hun gå til helsesykepleier, sosiallærer, kontoret eller få en pause på et eget rom slik at eleven blir på skolen fremfor å dra hjem.

- Dersom eleven kjøres til skolen, kartlegg behovet eleven og foresatte har for at ansatt ved skolen eller medelever følger eleven inn på skolen eller møter eleven på parkeringsplassen.
- Gjør individuelle avtaler om at eleven for en tid kan slippe å svare muntlig i klassen.
- For elever som har behov for en gradvis tilbakeføring til skolen kan det for en tid gis opplæring på liten gruppe eller individuell opplæring på skolen.
- Informer klassen og/eller trinnet om elevens fravær dersom eleven og foresatte samtykker. Hva slags informasjon som skal gis bør utformes i samarbeid med eleven og foresatte.
- Sørg for at eleven opprettholder en positiv kontakt med medelever dersom eleven ikke er på skolen. Dette kan gjøres gjennom:
 - Besøk fra klassekamerater og kontaktlærer
 - Brev fra klassen
 - Oppfordre elever i klassen til å sende hyggelige tekstmeldinger
 - Oppfordre elever til å oppsøke eleven på fritiden
 - Bruk av digitale plattformer for å opprettholde kontakt
- Vær bevisst elevens plassering i klasserommet.
La eleven velge hvem som skal sitte i nærheten av seg.
- Tilby fast aktivitet sammen med eleven alene, eller sammen med eleven og utvalgte elever i skoletiden.
- Gi forutsigbarhet i friminutt ved igangsetting av faste aktiviteter (for eksempel spillklubb, bokklubb, tegneskole) for å skape oversiktlige og trygge sosiale arenaer.
- Sørg for at eleven har noen å gå sammen med til/fra skolen.

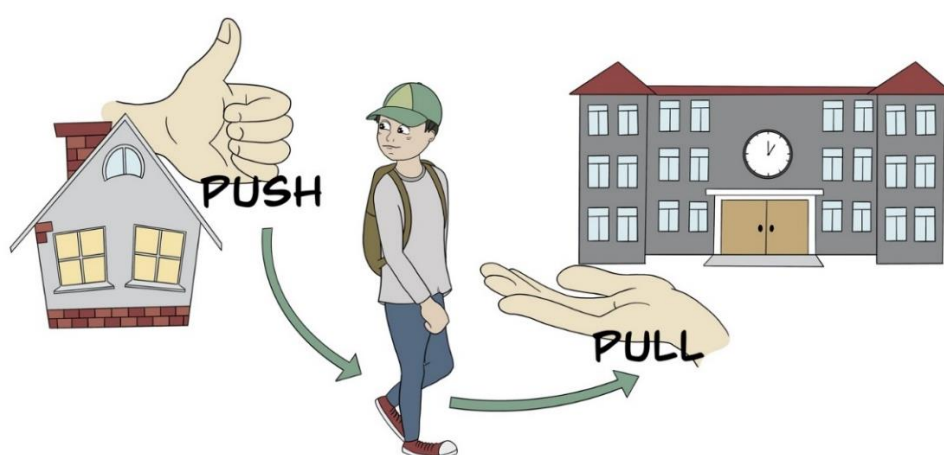
FORSLAG TIL TILTAK FOR Å FREMME SAMARBEID HJEM – SKOLE

- Tett samarbeid mellom elev, foresatte og skole er utgangspunkt for alle tiltak.
- Bekreft foreldre på at de er den viktigste samtalepartner og støtte for sitt barn.
- For elever der en er bekymret for fravær, kan hjem–skole samarbeidet ivaretas gjennom tiltak som: e-post eller annen skriftlig kommunikasjon, daglige/ukentlige telefonsamtaler, jevnlig samarbeidsmøter.
- Trygg foresatte på at skolen gjør sitt beste for at eleven skal trives og gi tilstrekkelig informasjon om elevens fungering på skolen.
- Gi støtte til foresatte som opplever at deres barn ikke vil gå på skolen og anerkjenn deres utfordringer.
- Gi informasjon til foresatte om hvordan dagen har gått, og hvordan skolen har planlagt neste skoledag. Dette vil både trygge foresatte, samt kunne åpne for at foresatte kan ha samtaler med barnet for å skape forutsigbarhet om neste skoledag.

FORSLAG TIL TILTAK I HJEMMET

- Foresatte må være tydelige på at barnet skal på skolen, og at de samtidig trykker barnet på at dette skal det mestre i nær fremtid.
- Foresatte bør tydelig kommunisere at de er enige i at barnet skal på skolen, og støtte hverandre i oppgaven om å få barnet på skolen.
- I noen tilfeller vil det være nødvendig at foresatte bytter oppgaver og roller i forhold til barnet for en periode.
- Oppretthold en fast og tydelig døgnrytme i hjemmet. Det er viktig å forebygge en unaturlig og forskjøvet døgnrytme, da dette kan gjøre det vanskelig for barnet å stå opp og motiveres for skoledagen.
- Ha en fast rutine på morgenen og beregn god tid før skolen begynner.
- Når barnet er hjemme fra skolen, gjør hverdagen hjemme lik en skoledag, med krav om utføring av skolefaglige aktiviteter.
- Barnet bør til vanlig ikke få tilgang til TV, PC-spill eller aktiviteter med foreldre i skoletiden når barnet er hjemme fra skolen (jf. fraværets funksjon).
- Foresattes tilstedeværelse i hjemmet på dagtid vil i noen tilfeller forsterke barnets høye fravær. Foresatte som er hjemmeværende bør i enkelte tilfeller vurdere om de for en periode bør utføre aktiviteter utenfor hjemmet i skoletiden.
- Gi anerkjennelse, belønning og ros ved oppnådde delmål.
- Motiver barnet og styrk dets tro på mestring av hverdagen.
- Gjør hyggelige aktiviteter sammen med barnet utenfor skoletid.
- Hjelp barnet til å ta initiativ til kontakt med jevnaldrende i fritiden.
- Oppretthold barnets deltakelse i fritidsaktiviteter.
- Ikke la skolefraværet være det eneste temaet i familien.

LITTERATURLISTE

- Grøholt, B., Sommerchild, H. og Garløv, I (2001): Lærebok i barnepsykiatri. Oslo: Universitetsforlaget.
- FNs konvensjon for barns rettigheter. Barnekonvensjonen
Forandringsfabrikken
- Havik, T. (2015). School non-attendance. A study of the role of school factors in school refusal. Doktoravhandling, Universitetet i Stavanger.
- Holden, B og Sjøllman J-I (2010): Skolenekting. Årsaker. Kartlegging og behandling. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Ingul, J. M. (2005): Skolevegring hos barn og ungdom. I: Barn i Norge 2005. Se meg! Årsrapport om barn og unges psykiske helse, Voksne for barn.
- Ingul, J. M. (2011) Referert i fremlegg av Grønvold, H., Bodø 21.10.2014.
- Kearney, C. A. (2001) School refusal behavior in youth. A functional approach to assessment and treatment. Washington DC: American Psychological association.
- Kearney, C. A. og Silverman, W. K. (1996). The evolution and reconciliation of taxonomic strategies for school refusal behavior. Clinical psychology: Science and Practice, 3, 339- 354.
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (Opplæringslova). Lov av 17. juni 1998. Hentet 03.10.15 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Lov om barn og foreldre (Barnelova) Lov av 8. april 1981. Lastet ned 29.01.2016 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Læreplanverket for kunnskapsløftet (2006). Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Løvereide, S. (2011): Forskning om skolevegring. I: Spesialpedagogikk nr. 4 s. 16–23.
- Myhrvold-Hanssen, J. (2007): «Skolevegring- om å rulle ut en rød løper». I: Spesialpedagogikk nr. 9. s. 5-14.
- Psykiske lidelser i Norge: Et folkehelseperspektiv, rapport 2009:8. Lastet ned 29.01.16 fra www.fhi.no
- Skolevegring, en praktisk og faglig veiledning. Oslo kommune (2009), Utdanningsetaten.
- Skolevegring. Veileder i skolevegringsproblematikk for -ambulant enhet, Barne- og ungdomspsykiatrisk avd. Råd i kartlegging og behandling. Stavanger Universitetssykehus (2007).

Aarebrot Heiestad, A. K., Malming, M.R , Pettersen,M. og Utvik, T. B (2006):
«Skolenekting». I: Spesialpedagogikk, nr. 1, s. 36-43.

Momenter til bruk i samtale med eleven

Oppstart av samtalen:

Å snakke om fravær kan være vanskelig for eleven. Bruk derfor tid i oppstarten av samtalen til å etablere en trygg og åpen dialog uten konfrontasjon.

Snakk med eleven om at formålet med samtalen er din bekymring for elevens skolefravær og at målet er å finne tiltak og hjelpe eleven til å være på skolen.

Hvis du har snakket med foresatte eller skal ha en samtale med foresatte fortell eleven om dette.

Innholdet i samtalen:

Undersøk elevens opplevelse av skoledagen. For de yngre elevene er det viktig å være så konkret som mulig. Bruk gjerne timeplanen som utgangspunkt for beskrivelse av dagen. Eksempler på tema/formuleringer:

- Hvilke situasjoner og aktiviteter på skolen liker du?
- Er det situasjoner eller aktiviteter du opplever som vanskelig?
- Hvilke voksne liker du å være sammen med?
- Er det noen voksne du synes det er vanskelig å være sammen med?

Kartlegg elevens sosiale nettverk og jevnalderrelasjoner både på skole og i fritid. Eksempler på tema/formuleringer:

- Hvordan har du det på skoleveien? Og har du noen å ta følge med?
- Hvordan trives du i friminuttene og i timene?
- Hvem er du sammen med på skolen?
- Opplever du at andre ønsker å være sammen med deg?
- Har du opplevd å bli plaget eller mobbet?

Kartlegg elevens aktiviteter i skoletid når eleven ikke er på skolen. Eksempler på tema/formuleringer:

- Hva gjør du når du er hjemme fra skolen?
- Var det noen som forsøkte å hjelpe deg med å komme på skolen?
- Er det noen hjemme sammen med deg når du ikke er på skolen?

Kartlegg elevens egen opplevelse av skolefravær, og egen vurdering av behov for støtte. Eksempler på tema/formuleringer:

- Er det noe du skulle ønske var annerledes og som ville gjøre det lettere for deg å møte på skolen?
- Hva kan jeg gjøre for at det skal bli lettere for deg å være på skolen?
- Hva kan mamma, pappa eller event. andre gjøre for at det skal bli lettere for deg å møte på skolen?
- Hva kan du gjøre?
- Er det noe som har hendt eller du er bekymret for utenfor skoletid?

Utarbeid tiltak sammen med eleven på bakgrunn av opplysninger fremkommet i samtalen.

Oppsummering av samtalen:

Gi en kort oppsummering av innholdet i samtalen.

Eksempler på formuleringer:

- Jeg ville snakke med deg i dag fordi du har vært mye borte fra skolen ...
- Vi har snakket om ... og du har fortalt meg ...
- Vi har snakket om hva vi kan gjøre annerledes på skolen og som vil gjøre det lettere for deg å være her og sammen har vi blitt enige om ...

Momenter til bruk i samtale med foresatte

Oppstart av samtalen:

Start samtalen med å fortelle om formålet med samtalen som er samarbeid for å komme frem til tiltak som vil fremme nærvær. Gi deretter konkret informasjon om elevens fravær.
Fortell om skolens arbeid og rutiner for å fremme skolenærvær

Innholdet i samtalen:

Undersøk foresattes opplevelse av sitt barns trivsel på skolen og i fritiden og om de opplever at det er spesielle årsaker til at deres barn ikke er på skolen. Eksempler på formuleringer kan være:

- Kan det være forhold på skolen som gjør at ditt barn har fravær?
- Vi har erfaring med at det kan være forhold eller hendelser utenfor skole som fører til at elever har fravær, kan det være slik for ditt barn?
- Har det vært hendelser i familien eller i fritiden som kan forklare ditt barns fravær?
- Er det helsemessige årsaker til at barnet ditt er borte fra skolen?

Undersøk foresattes behov for støtte.

Eksempler på formuleringer:

- Hva kan du gjøre for at barnet ditt skal komme på skolen?
- Hva kan jeg gjøre for at barnet ditt skal komme på skolen?

Utarbeid en samarbeidsavtale med beskrivelser av tiltak og ansvar.

Oppsummering av samtalen:

Gi en kort oppsummering av innholdet i samtalen.

Eksempler på formuleringer:

- Bakgrunnen for denne samtalen har vært skolens bekymring for ditt barns fravær fra skolen.
- Vi har blitt enige om følgende tiltak...

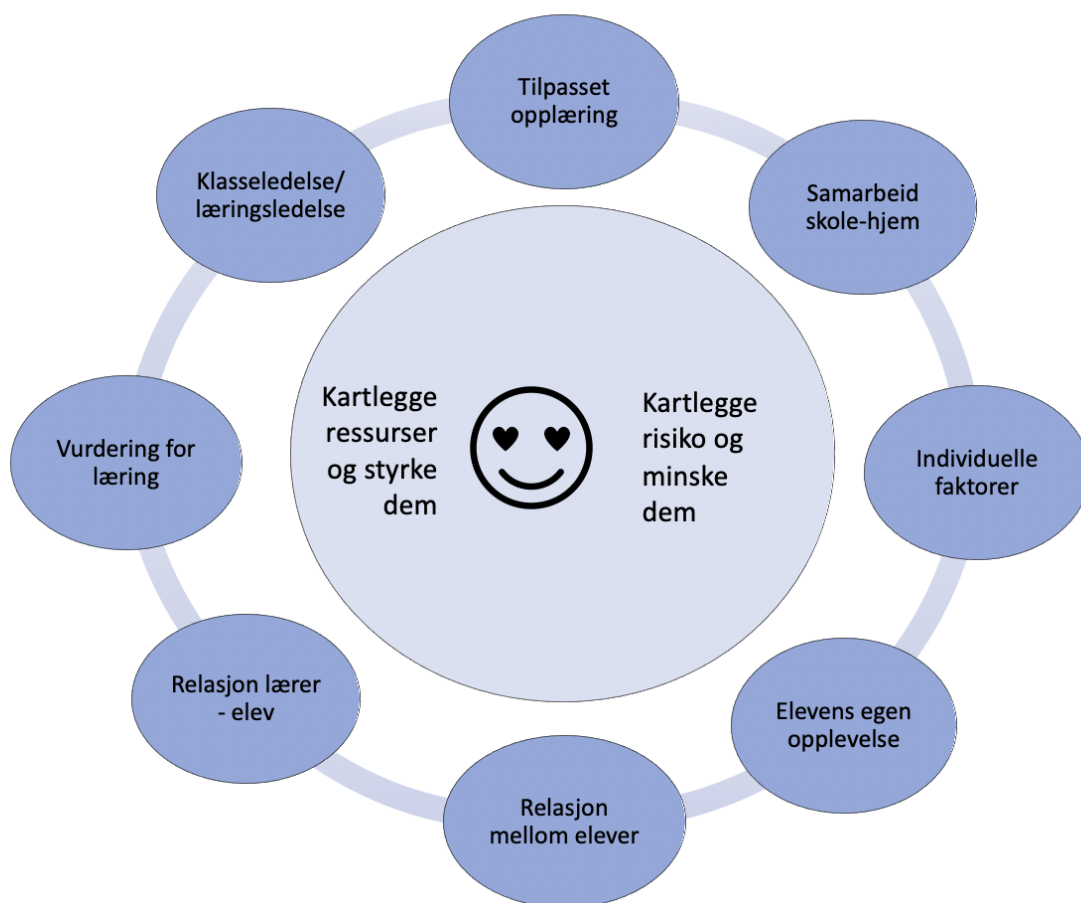
Bli enige om videre oppfølging og avtal eventuelt nytt møtetidspunkt

Systemteoretisk modell for kartlegging og tiltak

Det er mange faktorer som bør kartlegges for å få oversikt over hva som har innvirkning på den enkelte elevs skolefravær. Ved å benytte en systematisk modell for kartlegging og tiltak sikrer en at viktige områder ikke blir oversett. Modellen under benyttes som utgangspunkt for kartleggingen i et tverrfaglig samarbeidsmøte.

Modell for kartlegging og tiltak i skolen

Samarbeidsavtale mellom foresatte og skole

Formålet med samarbeidsavtalen er å sammen med elev og foresatte utarbeide tiltak slik at eleven lærer i størst mulig grad innenfor skolens fellesskap.

Elev:

Skole:

Klasse:

Status (beskrivelse av nåværende situasjon):

Hovedmål:

Delmål	Tiltak	Ansvar	Frist

Avtalen gjelder i perioden:

.....

.....

.....

Kontaktlærer

Elev

Foresatte

Disposisjon samarbeidsmøte for å tilrettelegge for skolenærvær

- **Velkommen til møtet**
- **Presentasjon av møtedeltakerne**
- **Hensikten med møtet**
 - Avklare bakgrunnen for at man samles ved å vise til henvendelse knyttet til bekymring for fravær
- **Legge rammene for møtet**
 - Avklare møteledelse, lengde på møtet, hvem som skriver referat og taushetsplikt
 - Beskrivelse av innhold og metode
 - Snakke om eventuelt «gruff», hva gjør vi om noe blir vanskelig, noen ikke følger opp som vi hadde tenkt?
- **Informasjon fra elev, foreldre og skole med fokus på elevens fravær**
 - Kort informasjon om situasjonen her og nå. Husk at kartleggingen kommer senere i møtet
- **Etablere felles forståelse av fravær**
 - Grunnholdning: de aller fleste elevene ønsker å være som de andre/ønsker å komme på skolen
 - Kort psykoedukasjon: Bruk de fire opprettholdende faktorene for å skape felles forståelse rundt fravær og «den onde sirkelen» for å illustrere hvordan fravær opprettholder fravær. Bruk push-pull for å fremheve betydningen av riktige tiltak.
- **Kartlegging med utgangspunkt i «systemmodell» (husk at dette krever litt tid)**
 - Ta for deg alle områdene i modellen og kartlegg ressurser og risiko
 - Skriv opp på Flip-over eller direkte på arket/modellen. Bruk gjerne forskjellige farger eller tegn for å synliggjøre hva som er ressurser og risiko
 - Gjenta eller omformuler for å sikre riktig forståelse av det som kommer opp
- **Sette opp tiltak på bakgrunn av kartlegging**
 - Oppsummer hovedpunktene i kartleggingen
 - Bli enige om tiltak som blir skriftliggjort i referatet
 - Husk samtale med eleven dersom eleven ikke deltar i møtet
- **Avslutning og eventuell ny møtedato om det er aktuelt**

FNs KONVENSJON OM BARNETS RETTIGHETER

1 ALDER 18 ÅR Alle under 18 år er barn, dersom ikke en tidligere alder er lovfestet av staten.

2 INGEN DISKRIMINERING Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, øndom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.

3 TIL BARNETS BESTE Ved alle handlinger som angår barn som foretas av myndigheter og organisasjoner skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Staten skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for omsorgen eller beskyttelsen av barn, har den standard som er fastsett, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn.

4 STATENS ANSVAR Det er statens ansvar å sette barnerettighetene ut i livet.

5 FORELDREANSVARET Staten skal respektere de rettigheter og plikter foreldrene og andre foresatte har for å gi barnet veiledning og støtte slik at barnet skal kunne utøve konvensjonens rettigheter.

6 RETT TIL LIV Staten plikter så langt som mulig å sørge for at barn overlever og får utvikle seg.

7 NAVN OG STATSBORGERSKAP Barnet har, umiddelbart etter fødselen, rett til navn og nasjonalitet, og så langt det er mulig, å kjenne til sine foreldre og få omsorg av dem.

8 IDENTITET Staten skal respektere barnets rett til å bevare sin identitet, herunder nasjonalitet, navn og familierelasjon. Dersom et barn ulovlig blir fratatt slik identitet skal staten hurtig bistå med gjenopprettelse.

9 HOLDE FAMILIEN SAMMEN Barnet skal ikke atskilles fra sine foreldre mot sin vilje, unntatt når dette er nødvendig av hensyn til barnets beste.

10 GJENFORENE FAMILIEN Søknader om familiegjenforening over landegrensener skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til regelmessig kontakt med begge foreldre.

11 ULOVLIG BORTFØRING OG TILBAKEHOLD Staten skal bekjempe at barn blir tatt ulovlig ut av et land eller hindret fra å vende tilbake, og skal inngå avtaler med andre land for å få til dette.

12 Å SI SIN MENING OG BLI HØRT Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt.

13 FÅ OG GI INFORMASJON Barnet har rett til yttringsfrihet, til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av alle slag og på alle måter.

14 TANKE-, SAMVITTHIGHETS- OG RELIGIONSFRIHET Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Staten skal respektere foreldrenes retter og plikter til å opplyse barnet om dets rettigheter i slike spørsmål.

15 ORGANISASJONSFRIHET Barnet har rett til organisasjons- og forsamlingsfrihet.

16 RETT TIL PRIVATLIV Barnet skal ikke utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, i familien, i hjemmet eller i korrespondansen sin. Det skal beskyttes mot ulovlig angrep mot ære og omdømme.

17 MASSEMEDIA Staten skal sikre barn tilgang til informasjon fra et mangfold av nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre informasjon som skaper forståelse, kunnskap sosiale ferdigheter og velvære, til å lage eget barnestoff, også for minoritetsbarn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.

18 FORELDREANSVARET Begge foreldrene har et hovedansvar for barnets omsorg og utvikling etter hva som er best for barnet. Staten skal gi støtte og sikre utvikling av institusjoner, tjenester og tiltak for omsorg for barn, herunder også tatt hensyn til utøverbende foreldre.

19 BESKYTTELSE MOT MISBRUK Staten skal beskytte barnet mot fysisk eller psykisk mishandling, forsmættelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner.

20 BARN UTEN OMSORG FRA FAMILIEN Barn som er uten familiefamilia, har særlig rett på beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig, ved egnet institusjon eller ved adopsjon.

21 ADOPSJON Nasjonal og internasjonal adopsjon skal bare finne sted i samsvar med loven, og skal være autorisert av myndighetene. Adopsjon utenfor land skal ikke resultere i urettmessig økonomisk forteneste, og bør betraktes som et alternativ til omsorgstiltak i barnets opprinnelsesland.

22 FLYKTNINGEBARN Barn som søker flyktningsstatus eller som anses som flykninger, skal få behørig beskyttelse og humanitær hjelp. Staten skal i samarbeid med internasjonale organer hjelpe et barn som er alene til å bli gjenforent med sine foreldre.

23 FUNKSJONSHEMMEDE BARN Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer dets verdighet, fremmer selvtilitt, og letter barnets aktive deltakelse i samfunnet. Et funksjonshemmet barn har rett til særskilt omsorg. Barnet skal få undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter for å oppnå best mulig integrering og individuell utvikling. Staten skal samarbeide med andre land om dette, og ta spesielt hensyn til utviklingslandenes behov.

24 HELSE Barnet har rett til å få den best mulige medisinske behandling og hjelp til å komme seg etter sykdom. Staten skal arbeide for å redusere spedbarns- og barnedødelighet, sikre at alle barn får nødvendig legehjelp, gi god helsemessig omsorg til mødre etter fødselen, bekjempe sykdom og gi orientering og utdanning om helse og riktig ernæring. Staten skal også avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

25 BARN UNDER OFFENTLIG OMSORG Barn plassert i omsorgstiltak utenfor familiefamiliaet har krav på periodisk vurdering av behandlingen og oppholdet der.

26 SOSIALTJENESTER Staten skal sikre at barnet får den sosiale hjelpen og den økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.

27 LEVESTANDARD Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de levestandarder som er nødvendige for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.

28 UTDANNING Barnet har rett til utdanning. Staten skal gjøre grunnskoleutdanningen gratis og obligatorisk og gjøre ulike former for videregående utdanning tilgjengelig for alle barn, og sette i verk tiltak for å redusere tallet på de som ikke fullfører skolegangen. Disiplin i skolen skal utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd. Staten skal også fremme internasjonalt samarbeid om utdanning, og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

29 MÅLET MED UTDANNING Utdanningen skal fremme utvikling av barnets personlighet, og teoretiske og praktiske ferdigheter. Den skal skape respekt for menneskerettighetene og fremme holdninger om fred, toleranse, og vennskap mellom folk. Utdanningen skal skape respekt for naturen, og for barnets egen og andres kultur.

30 MINORITETER OG URBEBOLFOLKNING Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, har rett til sammen med andre i sin gruppe, å leve i pakt med sin kultur, religion og eget språk.

31 LEK OG FRITID Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.

32 BARNEARBEID Barnet har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- eller utviklingsmulighetene.

33 NARKOTIKA Barnet har rett til å bli beskyttet mot ulovlig bruk, omsetning og produksjon av narkotiske stoffer.

34 SEKSUELL UTNYTTING Barnet har rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnyttning og misbruk. For å verne barn mot slik utnyttning skal staten sette i verk alle nødvendige tiltak, nasjonalt og internasjonalt.

35 BORTFØRING, PROSTITUSJON OG SALG Staten har plikt til å gjennomføre nasjonale og internasjonale tiltak for å hindre kidnapning, bortføring eller salg av barn til ethvert formål og i enhver form.

36 ANNEN UTNYTTING Staten har plikt til å beskytte barnet mot alle former for utnyttning som på noen måte kan være skadelig for barnets ve og vel.

37 FENGSEL, DØDSSTRAFF OG TORTUR Barn skal ikke utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Dødsstraff eller fengsel på livstid uten mulighet for løslatelse er ikke tillatt hvis forbyrte ble utført før fylte 18 år. Barn som er i fengsel, skal holdes atskilt fra voksne, og ikke det motsatte anses å være best for barnet. Fengsel skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Pågrepelse og fengsling skal skje på lovlig måte, og barnet har rett til juridisk og annen egnet bistand og til å få en rask og uavhengig overprøving av sin sak.

38 BARN I KRIG Staten skal sette i verk tiltak for å hindre at barn som ikke er fylt 15 år, tar direkte del i krigføring.

39 REHABILITERING OG REINTEGRERING Staten er forpliktet til å iverksette alle hensiktsmessige tiltak for å sikre rehabilitering og sosial reintegrering av barn som er offer for misbruk, utnyttelse, forsmættelse, tortur, væpnede konflikter eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

40 BEHANDLING I SAKER OM STRAFF Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger har rett til en behandling som fremmer dets følelse av verdighet og egenverd og styrker dets respekt for menneskerettighetene. Målet er at barnet påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet. Staten skal fastsette en kriminell lavalder. Det skal være myndighet til å få overprøvet en straffedom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis bistand av tolk hvis barnet ikke snakker det språket som blir brukt.

41 NÅR ANDRE LOVER ER BEDRE Hvis annen nasjonal lovgivning eller folkeretten sikrer barnet bedre enn med denne konvensjonen, gjelder disse lovene, og ikke konvensjonen.

42 KJENNSKAP TIL KONVENSJONEN SKAL SPRES Staten er forpliktet til å gjøre konvensjonens innhold kjent for barn og voksne.

DETT ER EN FORKORTET VERSJON
 Barnskonvensjonen ble vedtatt av FN i 1989 og ratifisert av Norge i 1991. Konvensjonen ble norsk lov i 2003.
 Kilde: www.hi.no/forbruker/2008

Side 27

